

Natuurtoets Bestemmingsplan De Koornwaard

Beeld van parkeerplaats bij watersportvereniging Neptunus (19 december 2014).

20 januari 2015

Gijs Kurstjens

Notitie voor Dekker Groep

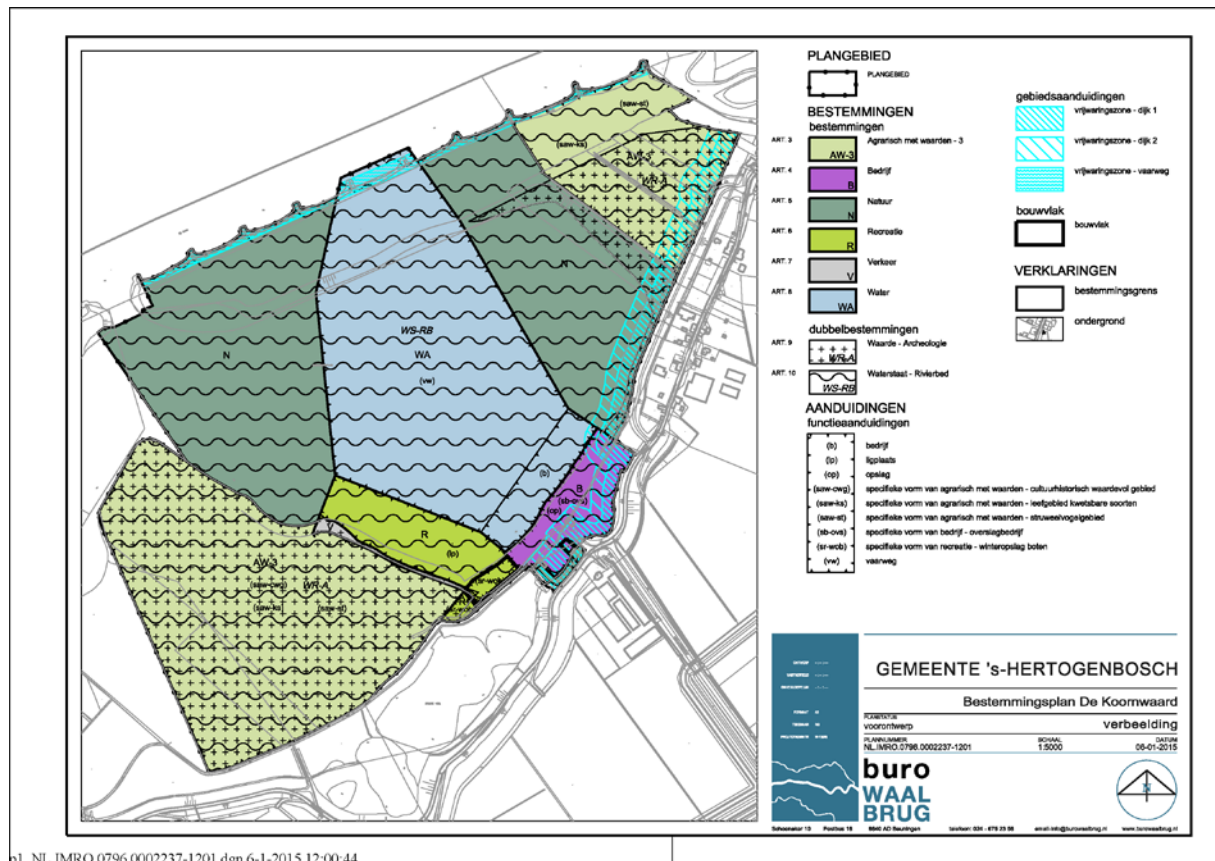

1. Inleiding

De Dekker Groep is namens de grondeigenaar BV de Koornwaard bezig met een bestemmingsplan wijziging voor het gebied De Koornwaard in de gemeente 's-Hertogenbosch (figuur 1). In dit kader is behoefte aan actuele informatie over beschermde natuurwaarden in verband met de Flora- en faunawet. Deze notitie geeft informatie over de aanwezigheid van beschermde natuurwaarden in die delen van het plangebied waar ingrepen zijn voorzien.

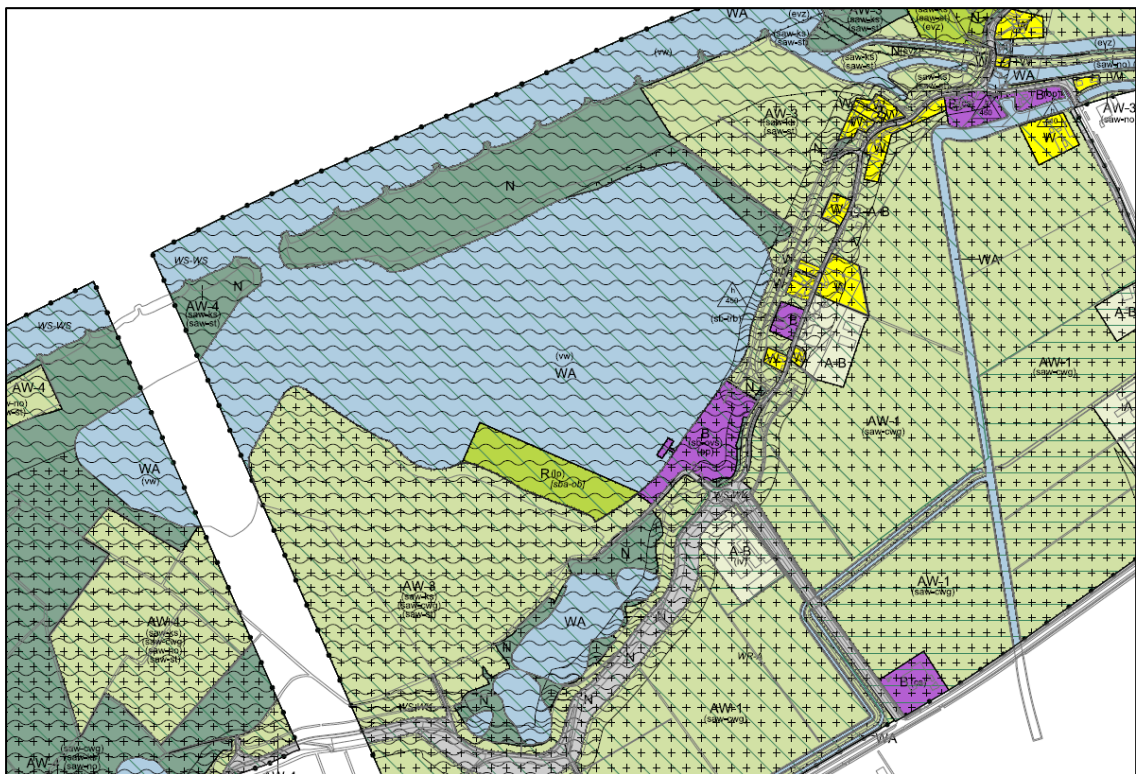
De natuurwaarden worden besproken in paragraaf 2. De notitie sluit in paragraaf 3 af met conclusies omtrent de Flora- en faunawet in relatie tot de geplande ingreep in het kader van het nieuwe bestemmingsplan.

Figuur 1. Plangebied van het bestemmingsplan De Koornwaard. Voorontwerp 6 januari 2015.

b1_NL.IMRO.0796.0002237-1201.don.6-1-2015 12:00:44

Figuur 2. Vigerend bestemmingsplan voor het gebied De Koornwaard, waarin de geplande nieuwe uitmonding van de Zuid-Willemsvaart is aangegeven (bron: gemeente 's-Hertogenbosch, vastgesteld bestemmingsplan buitengebied 26 jan. 2010).

Wijzigingen t.o.v. de huidige situatie

De drie belangrijkste wijzigingen in het nieuwe bestemmingsplan ten opzichte van het vigerende bestemmingsplan zijn de volgende:

1. Het bestaande bedrijfsterrein voor overslag krijgt aansluitend in het water een zone met de bestemming bedrijf. Deze zone is bedoeld voor het periodiek plaatsen van pontons om delfstoffen over te laden. De vaste aanlegplaats uit het oude bestemmingsplan vervalt. Op het terrein wordt een ecologische verbindingstrook ingericht (kader 1).
2. Het gebied met bestemming recreatie wordt uitgebreid met een zone voor parkeren en een zone voor winteropslag boten. De weg richting de ligplaatsen krijgt de officiële bestemming verkeer. De parkeerplaats en weg liggen er nu al. De beoogde zone voor winteropslag (0,2 ha) bestaat momenteel grotendeels uit een intensief begraasde schapenwei (zie foto's). De geplande ingrepen in het recreatiegebied worden in een apart kader nader omschreven in verband met de natuurtoetsing (kader 2).
3. De overige delen van het plangebied (plas en oevers) zijn en worden (deels) heringericht. In verband met de aanleg van het nieuwe kanaal is er een nieuwe invaart van de plas gemaakt en wordt de oude invaart aangevuld. Daarnaast worden delen van de plas de komende jaren verondiept met het oog op natuurontwikkeling (figuur 5). Buiten de vaarweg richting het overslagbedrijf krijgen de overige delen van de plas een natuurfunctie. Al deze ontwikkelingen zijn meegenomen in het nieuwe bestemmingsplan.

Bestaande weg richting ligplaatsen van watersportvereniging.

Beoogde uitbreidingslocatie (0,2 ha) voor winteropslag boten/parkeerplaats op hooggelegen deel van schapenwei.

Kader 1. Ecologische verbindingstrook tussen plas Koornwaard en wielen langs de winterdijk.

In het onderzoek naar de invulling van compensatie voor de bever bij de aanleg van het Maximakanaal voor Rijkswaterstaat (Kurstjens, 20154), is ook advies gegeven over het functioneren en optimaliseren van de ecologische verbinding voor bevers en otters tussen de uiterwaarden van de Maas, het kanaal en de binnendijs gelegen Rosmalense Aa die de verbinding vormt met het stroomgebied van de Aa in oostelijk Brabant.

Een van de aanbevelingen luidt dat er bij voorkeur een natte verbinding dient te komen tussen de plas Koornwaard naar de Rosmalense Aa (zie blauwe lijn tussen bruine vlak, de Koornwaard plas westwaarts richting kanaal in figuur 4).

Figuur 3. Optimalisatie ecologische verbinding tussen Maas en binnendijs Kanaalpark voor bever en otter. Donkerblauwe lijn = loop van Rosmalense Aa en uitgediepte greppel langs de wielen naar de Koornwaardplas. Zwart = hek onderlangs Empelse dijk ten westen van het kanaal. Overige kleuren hebben betrekking op eigendomssituatie (uit Kurstjens, 2014).

Op het terrein van B.V. de Koornwaard tegen het recreatiegebied aan, zal een droge ecologische verbindingzone worden ingericht van 5m breed. De bestaande steile oever zal worden afgeschuind, zodat dieren makkelijker de oever op kunnen. De rand van de zone zal worden beplant met een meidoornhaag. Deze zone is speciaal bedoeld als looproute voor zoogdieren als bever en otter; via deze verbindingstrook kunnen ze ongehinderd bewegen tussen de Koornwaardplas en de wielen langs de winterdijk.

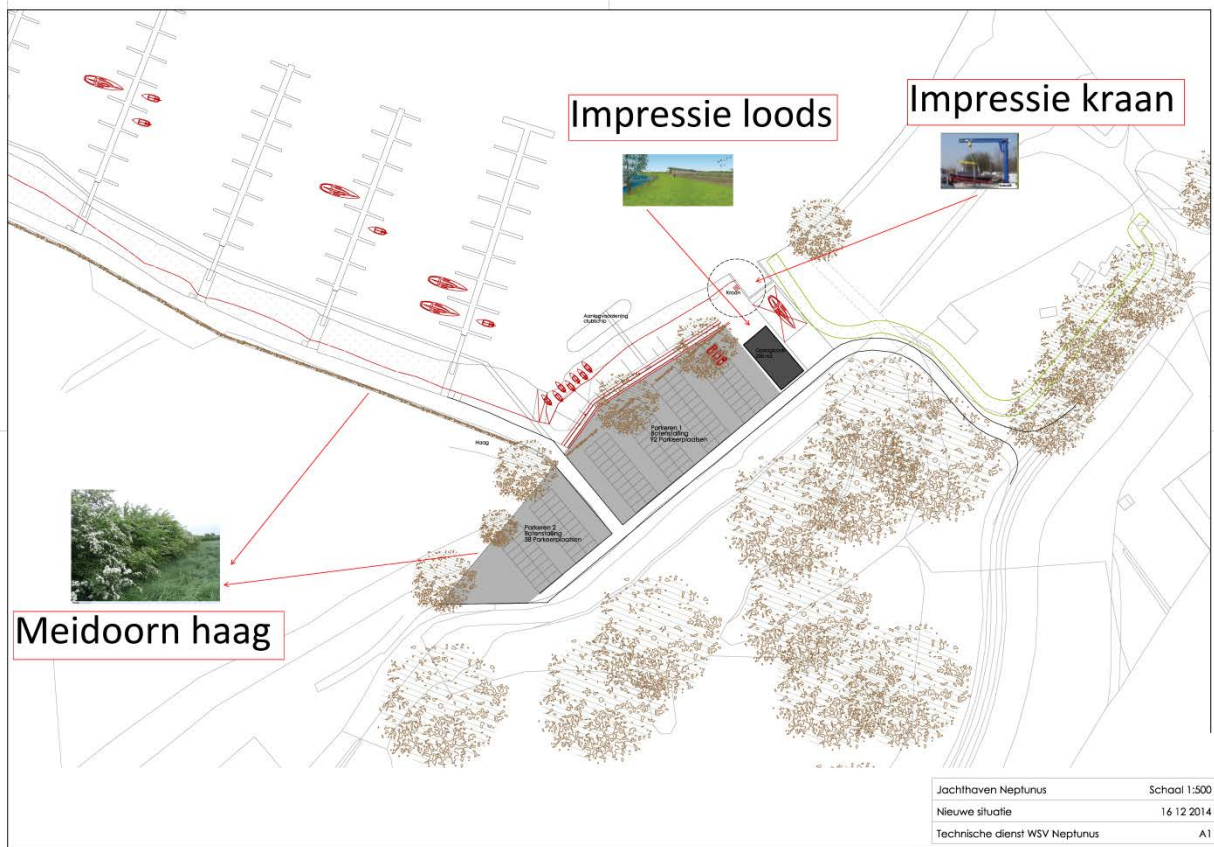

Zone die zal worden ingericht als ecologische verbindingsstrook tussen de Koornwaardplas en de wielen voor soorten als bever en otter.

Talud van de Koornwaardplas dat in deze zone zal worden verflauwd.

Kader 2: Ingerepen recreatiegebied watersportvereniging Neptunus.

Figuur 4. Inrichtingsschets (concept 16-12-2014) met uitbreiding aantal ligplaatsen/ aanleg steigers, uitbreiding parkeerplaats/ botenopslag, botenhelling met kraan en loods voor winteropslag.

Toelichting: het aantal ligplaatsen van Watersportvereniging Neptunus wordt uitgebreid naar 245. Daarom is er ook behoefte aan meer parkeerplaatsen. De parkeerplaats zal extensief worden verlicht met grondverlichting (lampen op zonne-energie met een zeer beperkte uitstraling).

De activiteiten van de vereniging zullen jaarrond zijn in tegenstelling tot het huidige gebruik als zomerhaven. In dat kader is er ook behoefte aan meer ruimte voor botenopslag met een loods.

Het terrein heeft een eigen oprit vanaf de winterdijk. Daar staat een toegangshek. Verder zijn geen hekken gepland. Het idee is dat er wel een meidoornhaag worden geplant aan de zuidzijde langs de weg naar de jachthaven en langs de nieuwe parkeerplaats (zie figuur 4).

DE KOORNWAARD

permanent vestiging jachthaven

op en overslag bouwgrondstoffen (indicatieve ligging laadtrechter en losponton)

agrarisch gebied (omvorming naar natuur afhankelijk van financiering en tevens zoekgebied natuurcompensatie)

drijvende brug met stortkoker (indicatief: vrij in te zetten binnen begrenzing BSK-project)

projectgrens BSK

plangrens volgens overeenkomst

rivier de Maas

zandige oeverwal

verontdepte plas met leeflaag

meent

landaanwinning

begraasd parkachtig terrein: grasruigte met struiken

recreatieve jachthaven

losponton

laadbrug

parkeringsplaats Heijerloo

Groote Wel

Natuurmonumenten

's-Hertogenbosch

Dekker

K3Delta

Opgedeelde gronden

W E P T U N G

25 oktober 2013
0 10 50 100
schaal 1: 5000

noord

inrichtingsplan

2. Beschermde natuurwaarden

Algemeen

De natuurwaarden van het plangebied zijn de afgelopen jaren uitgebreid onderzocht. De door Natuurmonumenten beheerde terreindelen zijn in het kader van het project Maas in Beeld geïnventariseerd (Peters e.a., 2008). In verband met de sanering van de vuilstortlocatie is veldonderzoek gedaan naar beschermde natuurwaarden (Reitsma e.a., 2007). In verband met de aanleg van de nieuwe uitmonding van de Zuid-Willemsvaart zijn beschermde natuurwaarden onderzocht door Rijkswaterstaat. Mede in dat kader is speciale aandacht besteed aan de beschermde bever waarvan een burcht aanwezig was op het nieuwe tracé van het kanaal (Kurstjens, 2014).

In het kader van het compensatieplan voor de bever is de gehele noord- en oostoever van de Koornwaard op 25 juni 2013 in het veld bezocht. Op 19 december 2014 is het agrarisch gebied dat een recreatiebestemming krijgt in het veld bezocht. Op 16 januari 2015 is de actuele situatie t.a.v. het voorkomen van bevers geïnventariseerd.

Beschermde soorten

De belangrijkste natuurwaarden van het gebied Koornwaard betreffen de zandige oeverwallen langs de Maas en de ooibossen op de oevers van de plas. Op de zandige oeverwallen groeit lokaal een rijke stroomdalflora met een restpopulatie van de beschermde plantensoort Veldsalie. In de zandige kribvakken van de Maas is in 2006 een populatie van de beschermde Rivierrombout (libel) aangetroffen.

De ooibossen waren het leefgebied van broedvogels waaronder de Boomvalk, Buizerd en Havik (roofvogels met een vaste verblijfplaats). Door de aanleg van het kanaal is de situatie grondig veranderd (zie figuur 1). Een groot deel van het oudere zachthoutooibos is verdwenen.

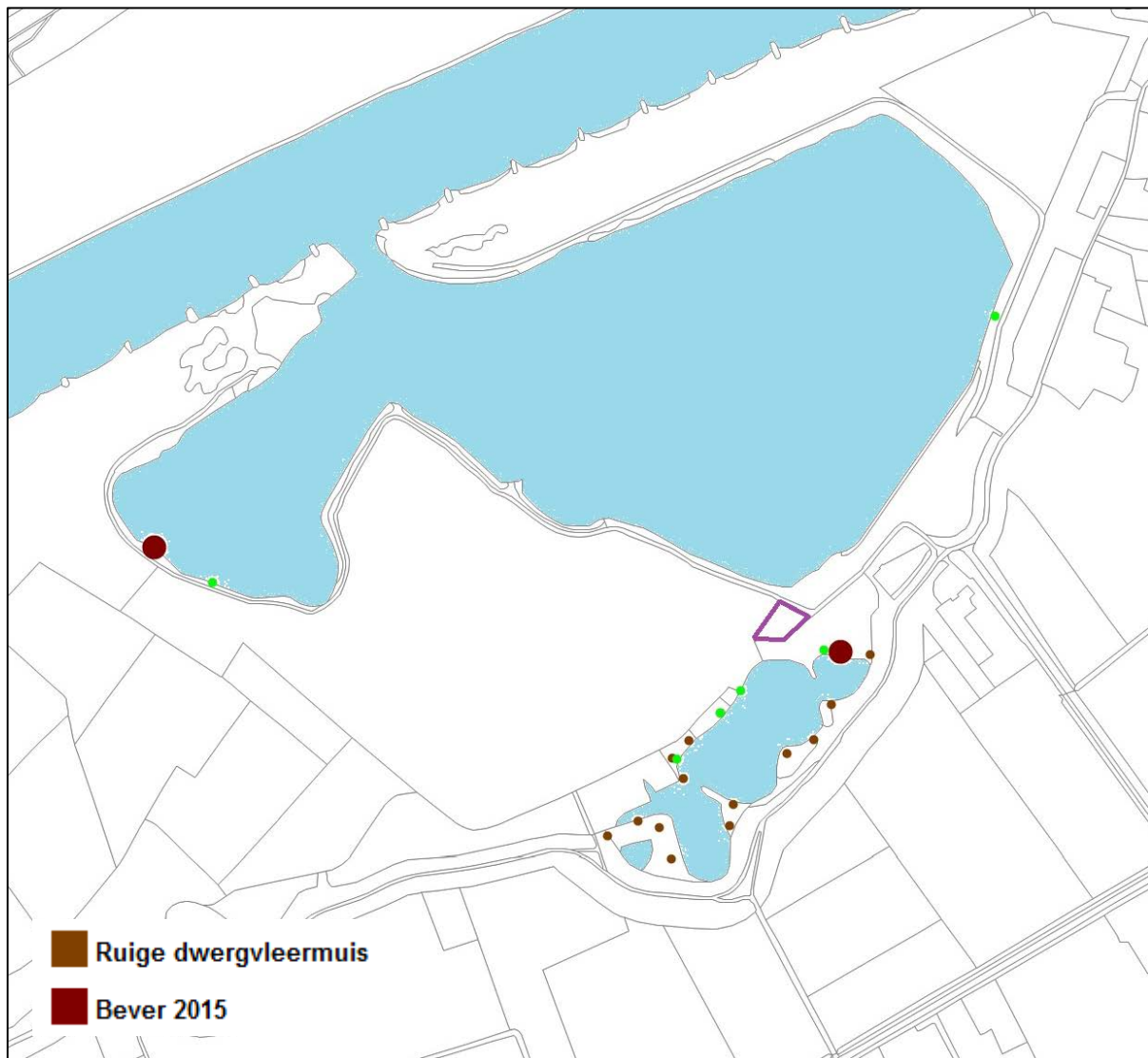
De IJsvogel wordt regelmatig gezien en de soort heeft doorgaans een territorium in een steilwand langs de Koornwaardplas. Oeverwaluwen nestelen regelmatig in een steilwandje langs de Maas. In 2013 was er een territorium van de Kleine plevier op het opslagterrein van Dekker.

Van vleermuizen zijn geen vaste verblijfplaatsen bekend uit het plangebied zelf. Rondom de kolken zijn kunstmatige vaste verblijfplaatsen aanwezig in de vorm van ca. 15 kasten die aan grote bomen (vooral populieren) hangen (figuur 6). De dichtstbijzijnde kasten liggen op 100m van het plangebied waar recreatie voorzien is. In deze kasten verblijven vooral Ruige dwergvleermuizen, mogelijk komt ook de Gewone grootoorvleermuis voor. Delen van het plangebied zoals de oevers van de plas en de plas zijn wel in gebruik als foerageergebied voor zeven soorten (Reitsma e.a., 2007).

Vanaf eind 2011 heeft de bever zich langs de oevers van de Koornwaardplas gevestigd. De soort bleek zich precies op het tracé van de Zuid-Willemsvaart te hebben gevestigd. De burcht is verwijderd onder voorwaarde dat compensatie voor de soort zou worden gerealiseerd. Elders in het gebied hebben de dieren nieuwe burchten gebouwd. De actuele situatie is weergegeven in figuur 6. Er zijn twee burchten aanwezig, een ten westen van het nieuwe kanaal en een langs de oever van de

grote kolk. Deze laatste burcht is gezien de grootte en de hoeveelheid vraat momenteel waarschijnlijk bewoond door een solitair dier. Deze burcht ligt op ca. 70m van het plangebied waar recreatie is voorzien.

Beschermden amfibieën zijn niet bekend uit het gebied. Wel is in een kolk de beschermde Bittervoorn aangetroffen (van Kessel e.a., 2007). In de Maas en langs de plas is de beschermde Rivierdonderpad te verwachten, vooral op locaties met stortsteen in de oever (Wansink & Kurstjens, 2013).

Figuur 6. Ligging beverburchten (januari 2015) en locaties met verse vraat aan bomen (groene stippen). Tevens zijn de vleermuiskasten (voor Ruige dwergvleermuis) rondom de kolken aangegeven. Paarse lijn = gebied met nieuwe bestemming recreatie.

Vleermuiskast aan populier langs kolk.

Bevervraat langs grootste kolk.

Bewoonde beverburcht langs de grootste kolk.

Conclusies

Het agrarisch terrein (ca. 0,2 ha) – momenteel intensief gebruikte schapenwei – waar een recreatiebestemming is voorzien, herbergt geen beschermde soorten. Er groeien geen bomen en er is geen water aanwezig, dus er zijn geen potentiële habitats voor vleermuizen, vissen en amfibieën. Buiten het plangebied, maar nabij het gebied waar recreatie is voorzien, komen vaste verblijfplaatsen van de beschermde soorten bever en ruige dwergvleermuis voor. De effecten van de bestemmingsplanwijziging op beide soorten zullen in de natuurtoetsing aan de orde komen (hoofdstuk 3).

Op het bedrijfsterrein (overslagbedrijf) broeden lokaal vogels, maar geen soorten met jaarrond beschermde nesten. Er verandert hier overigens niets aan de bestaande situatie.

In de overige delen van het plangebied van het bestemmingsplan zijn naast broedvogels drie beschermde soorten aanwezig: bever, rivierdonderpad en rivierrombout. De bever in de oeverzone van de plas en de Maas. De rivierdonderpad in de oeverzone van water, vooral daar waar kunstmatige stortsteen aanwezig is. De rivierrombout is beperkt tot de zandige kribvakken van de Maas langs de uiterste noordrand van het plangebied. De beschermde soorten Veldsalie, Ruige dwergvleermuis en Bittervoorn komen niet binnen het plangebied voor, maar in aangrenzende gebieden (oeverwal ten westen van het nieuwe kanaal resp. in en rond de kolken).

De voorziene wijzigingen in het bestemmingsplan (omzetting van water in natuur en omzetting van agrarisch gebied in natuur) zullen naar verwachting in positieve zin bijdragen aan alle beschermde soorten. Voor de bever wordt overigens verwezen naar de maatregelen zoals verwoord in het compensatieplan dat is opgesteld in verband met de aanleg van het kanaal (Kurstjens, 2014).

3. Natuurtoetsing en conclusie Flora- en faunawet

In deze paragraaf wordt geanalyseerd of er negatieve effecten (lees overtredingen van de Flora- en faunawet) zijn te voorzien van de geplande ingrepen op de beschermde soorten bever en ruige dwergvleermuis. De belangrijkste geplande ingreep betreft de omzetting van agrarisch gebied (0,2ha) in recreatieterrein (parkeerplaats/ botenopslag).

Bever

De beverburcht (vaste verblijfplaats) ligt langs de oever van de grootste kolk op ca. 70m van de geplande ingreep. Er zijn geen ingrepen voorzien binnen een straal van 25m van de burcht. Deze zone wordt doorgaans beschouwd als blijf-af gebied. Het foerageergebied van de bever betreft de oeverzone van de verschillende kolken. De meest bevervraat vindt doorgaans plaats in een zone van 10-20m uit de oever. Het foerageergebied wordt niet aangetast door de geplande ingreep.

De geplande ecologische verbindingsstrook (zie kader 1) zal onder meer door de bever kunnen worden benut om zich vanuit de wielen richting de Koornwaardplas te verplaatsen. Er ligt hier momenteel geen vaste wissel, maar de verbinding is in ieder geval van belang voor incidentele uitwisseling van dieren.

Ruige dwergvleermuis

In de bomen langs de kolken hangen ca. 15 kasten (vaste verblijfplaatsen) voor de Ruige dwergvleermuis. De dichtstbijzijnde kasten hangen op ca. 100m van de geplande ingreep, de meeste hangen op grotere afstand. Tussen de kasten en de geplande ingreep staat (open) bos, voornamelijk populieren. Door de ingreep blijven de vaste verblijfplaatsen intact. De enige mogelijk negatieve factor zou verstoring door licht kunnen zijn, een factor waarvan het bekend is dat vleermuizen daar hinder van kunnen ondervinden. Zoals beschreven in kader 2 zal de verlichting van de parkeerplaats beperkt zijn tot extensieve grondverlichting (lampen op zonne-energie met een zeer beperkte uitstraling). Deze hebben zeker geen negatief effect op kasten die op 100m afstand hangen.

Conclusie

Door de beoogde bestemmingsplanwijziging De Koornwaard zijn geen negatieve effecten op beschermde soorten conform de Flora- en faunawet te voorzien, mits bij eventuele werkzaamheden rekening wordt gehouden met het broedseizoen van vogels.

4. Literatuur

Kessel, N. van, B. Crombaghs, M. Dorenbosch, W. Zweep & T. Brouwer. 2007. Inventarisatie van zoetwatervissen in Noord-Brabant 2006-2007. Onderzoek naar het voorkomen en de verspreiding van zoetwatervissen in gebieden aangewezen als Groene Hoofd Structuur in Noord-Brabant. Natuurbalans – Limes Divergens BV, Nijmegen.

Kurstjens, G. 2014. Compensatie Beverhabitat Koornwaard. Rapport in opdracht van Willemsunie. Kurstjens ecologisch adviesbureau, Beek-Ubbergen.

Peters, B. , G. Kurstjens & P. Calle. 2008. Koornwaard. Maas in Beeld. Resultaten van 15 jaar ecologisch herstel. Gebiedsrapport 4. Bedijkte Maas en Getijdenmaas. Bureau Drift, Berg en Dal en Kurstjens, ecologisch adviesbureau, Beek-Ubbergen.

Reitsma, J.M., D. Beuker & F. Brekelmans. 2007. Beoordeling beschermde soorten Saneringslocatie Koornwaard. Natuurtoets in het kader van de Flora- en faunawet. Bureau Waardenburg in opdracht van Rijkswaterstaat Limburg.

Wansink, D.E.H. & G. Kurstjens. 2013. KRW3 werkzaamheden langs de Maas. Beoordeling effecten op beschermde soorten. Bureau Waardenburg in opdracht van Rijkswaterstaat Dienst Limburg.